

ASPECTS OF SCHOOL ABSENTEEISM IN RURAL ENVIRONMENT

Adriana Florentina Călăuz

Lecturer, PhD. Technical University of Cluj-Napoca, University Center of Baia Mare

Abstract: School absenteeism is a phenomenon with spectacular dynamics in recent decades. The issue of school absenteeism is a current matter, because in these days, such situations lead to school abandonment. Sociologists believe that abandoning school is a social issue that generates a set of long-lasting consequences. Research shows that those who drop out of school are unlikely to be integrated into the workforce. Those who have interrupted their studies are more dependent on social maintenance and help programs than the rest of the population. Currently, in Romania, in the period 2008-2018, the dropout rate for grades I to IV almost tripled, and for grades V-VIII, abandonment rates increased fourfold. The present study aims to highlight some aspects of the dynamics of the school absenteeism phenomenon from a technological high school, during the school year 2017-2018, from a rural locality in the county of Maramures.

Keywords: school dropout, school absenteeism, school performance, school failure

Absenteismul școlar este un fenomen cu o dinamică spectaculoasă în ultimele decenii. El este definit ca o problemă socială, o problemă de actualitate în multe societăți contemporane, fiind explicat mai mult prin caracteristicile socioculturale ale mediului de proveniență, manifestându-se mai frecvent în mediul rural și în familiile sărace.

Acest fenomen reprezintă unul din multiplele forme ale eșecului școlar. Noțiunea de eșec școlar are conținuturi diferite de la un sistem de învățământ la altul, printre cele mai întâlnite sensuri, pe lângă abandonarea prematură a școlii, numărându-se: decalajul între potențialul personal și rezultate, părăsirea școlii fără o calificare, dificultățile individuale de învățare, repențența și analfabetismul, incapacitatea de a atinge obiectivele pedagogice, eșecul la examenele finale. Disproporția tot mai mare dintre posibilitățile elevului și solicitările mereu în creștere ale școlii generează o rezistență, pasivă inițial (dezinteres, apatie, demotivare), urmată de o fază activă (aversiune și fobie școlară, absenteeism)¹.

Atunci când elevii încep să lipsească sistematic și generalizat de la școală, această conduită reprezintă un semnal tardiv al existenței problemelor; absenteeismul constituie o formă de agresiune pasivă împotriva școlii, indicând că elevii fug de la școală chiar cu riscul de a fi pedepsiți. Reacțiile negative ale școlii și ale părinților întrețin mecanismele de apărare ale elevului, creând un cerc vicios, în care abandonul tinde să apară drept unica soluție prin care se pot rezolva toate problemele².

Elevul care lipsește de la școală pleacă de acasă, echipat corespunzător, la ora potrivită pentru a respecta orarul școlar și revine acasă, la ora potrivită, în funcție de programul zilei. El își petrece însă ziua departe de casă și de școală, colindând magazinele, se refugiază în Internet-café-uri, își vizitează prietenii sau se asociază cu unii covârșnici aflați în situații similare, își petrece timpul în baruri, în cinematografe, săli de jocuri, gări, parcuri. Când activitățile realizate în mod obișnuit în zilele în care lipsește de la școală devin o rutină plictisitoare, elevul poate face tranziția spre alte activități: consumul de alcool sau de droguri, traficul de droguri, furtul, prostituția.

¹ Jigău, M.(1998), *Factorii reușitei școlare*. București: Editura Grafo Art.

² Marian Claudia, (2011), *Agsivtata în școală . Determinări, mecanisme și traiectorii*. Ed.Limes, Cluj Napoca

Absenteismul conduce la abandonul școlar, dar este, concomitent, cel mai important factor catalizator pentru consumul de droguri, violență și infracționalitate. Părinții nu știu că, de fapt, copilul lor nu a fost la școală în tot acest timp. La școală, cel care lipsește poate oferi motive plauzibile pentru absența sa, dar mai devreme sau mai târziu atât părinții cât și profesorii vor înțelege adevărata semnificație a conduitei elevului³.

Inexistența unui climat bazat pe încredere și pe dezvoltarea stimei de sine, creează o deficiență la nivelul implicării elevilor în propria formare, perpetuată de ancorarea cadrelor didactice în strategii educative bazate pe metode clasice de predare-învățare. Discrepanța dintre valorile specifice instituției școlare și cele care structurează mediul familial determină un dezechilibru social. Ținuta elevilor diferențiată în funcție de posibilitățile materiale ale părinților face ca între elevi să apară tensiuni, frustrări, tendințe de marginalizare a celor cu posibilități reduse.

Motivația pentru frecventarea școlii trimite la înțelegerea percepției elevilor asupra situațiilor școlare în care sunt implicați. O motivație pozitivă pentru activitatea școlară derivă din satisfacerea trebuinței de afiliere, deci din bucuria interacțiunii cu ceilalți, din valoarea emoțională intrinsecă a achiziționării de cunoștințe și din pozitivarea imaginii de sine în urma diverselor forme de succes. Rezultă că grija arătată de o instituție școlară față de calitatea relațiilor interumane, climatul afectiv din școală, crearea oportunităților de succes pentru toți sunt variabilele-cheie ale școlii în privința diminuării absenteismului și a consolidării motivației școlare.

Un rol important în diminuarea absenteismului îl au adulții din școală (cadrele didactice) care să fie empatici și disponibili din punct de vedere emoțional, pentru a se putea implica în relații cu elevii impregnate afectiv, bazate pe acceptarea necondiționată a elevilor. Din punct de vedere tehnic, empatia și disponibilitatea afectivă a profesorilor depind de capacitatea lor de a recunoaște, ghida și controla sentimentele, atât pe cele personale, cât și pe cele ale elevilor. Deși nu orice elev poate trezi imediat sentimentul de acceptare necondiționată din partea profesorilor, aceștia își pot controla sentimentele astfel încât să-i înțeleagă pe elevi, iar cu timpul afecțiunea să devină reală.

În acest scop, pentru construirea relației terapeutice cu elevii, Wills (Wills, *Throw Away Thy Rod*, Victor Golancz, Londra, 1960, p.60-65) subliniază⁴:

- importanța modului în care este întâmpinat și primit inițial elevul de către profesor; o primire caldă este decisivă în perceperea atmosferei educaționale de către elev și îi poate determina reacții și atitudini pe termen lung față de învățare, școală, profesor;
- importanța atmosferei informale în activitatea educativă, bazată pe folosirea prenumelor sau chiar a poreclelor elevilor, în cazul în care acestea nu stigmatizează;
- nevoia de a le permite elevilor să experimenteze relații cu cât mai multe persoane – adulți, covârșnici – dar și nevoia de a permite elevului să aleagă adulții cu care dorește să lucreze;
- abilitatea personalului școlar de a recunoaște progresul în conduita elevilor și de a stimula implicarea elevilor în efortul de autocunoaștere;
- nevoia de organizare flexibilă a vieții școlare, astfel încât profesorii să poată petrece mai mult timp cu elevii, chiar dacă aceștia nu fac parte din clasa la care predau ei;
- capacitatea profesorilor de a se implica în mai multe relații terapeutice; acestea pot intra în competiție unele cu altele, dar profesorul trebuie să acționeze într-o manieră similară cu cea a părinților care au mai mulți copii;
- capacitatea de a recunoaște că anumiți profesori sunt mai populari decât alții, fiind solicitați mai mult de către elevi, și nevoia de a-i sprijini pe acești profesori pentru a-și realiza obiectivele.

De exemplu, în SUA părinții pot fi responsabilizați față de frecvența școlară a copiilor lor prin serviciile de asistență socială; criteriile de eligibilitate pentru includerea familiilor în diverse

Nemțu, Cristina, (2003), *Devianta școlară. Ghid de intervenție în cazul problemelor de comportament al elevilor*, Editura Polirom, Iasi

⁴ Wills, *Throw Away Thy Rod*, Victor Golancz, Londra, 1960 p.60-65

programe de asistență socială se referă și la situația școlară a copiilor. Școala va comunica clar părinților și elevilor deopotrivă că nu tolerează absenteismul.

Programele centrate pe părinți urmăresc atât conștientizarea de către părinți a consecințelor absenteismului, cât și susținerea părinților în efortul de a ameliora relația copilului cu școala; de exemplu, părinții pot învăța cum să comunice copilului expectanțe realiste referitoare la succesul școlar, care sunt simptomele dezangajării copilului față de educația școlară, ce școli alternative există pentru copiii lor, ce strategii de aducere a acestora la școală pot aplica⁵.

Scopul cercetării prezente

Prezentul studiu își propune să analizeze unele aspecte ale fenomenului absenteismului școlar în mediul rural, în perioada anului 2017-2018, relația dintre acestea, modul în care interferează între ele, producând efecte în planul participării elevilor la procesul de integrare școlară.

Obiectivele cercetării

Obiectivele cercetării constau în analiza dinamicii fenomenului absenteismului școlar pe perioada anului 2017-2018, în mediul rural.

De asemenea, analiza unor aspecte cum ar fi: *media generală a elevilor, media la purtare, numărul de absențe, atitudinea elevilor față de școală* precum și *atitudinea părinților față de școală* și modul în care acestea influențează absenteismul școlar.

Stabilirea lotului investigației

Populația școlară a localității investigate, școlarizată la acest liceu tehnologic, este de 513 elevi, repartizați în 32 de clase, de la clasa a cincea, la clasa a zecea. Din cadrul acestei populații școlare s-au identificat 97 subiecți care manifestă absenteism școlar, aceștia constituind lotul cercetării de față.

Metode de cercetare

Pentru culegerea datelor, s-au folosit două chestionare, unul adresat elevilor care prezintă un număr ridicat de absențe și unul adresat părinților acestora. Chestionarele sunt formate din 10 itemi (cele dedicate elevilor) și 8 itemi (cele dedicate părinților) cu ajutorul cărora vom obține informațiile privind aspecte analizate.

Chestionarul pentru elevi cuprinde întrebări din care reiese: regularitatea cu care vine elevul la școală, interesul elevului față de școală, principalele motive pentru care acesta frecventează școala (ca de exemplu la întrebarea numărul 3: *Vin la școală pentru: a învăța, pentru a mă întâlni cu prietenii, pentru a mă întâlni cu prietenii, pentru alte avantaje*), preferințele elevului în funcție de calitățile profesorului ideal și materia preferată. Chestionarul adresat părinților cuprinde întrebări referitoare la opinia lor cu privire la importanța sau rolul școlii în viața copilului lor, importanța colaborării părinților cu școala și motivele pentru care susțin elevul în frecventarea școlii și atitudinea lor față de școală și educația copilului.

Pentru analiza dinamicii fenomenului absenteismului școlar, s-au realizat calcule de frecvențe simple, folosindu-se programul SPSS.

Pentru analiza variabilelor: *media generală a elevilor, media la purtare, numărul de absențe, atitudinea elevilor față de școală* precum și *atitudinea părinților față de școală* și modul în care acestea influențează absenteismul școlar, prelucrarea statistică a datelor a presupus realizarea de corelații, folosindu-se programul SPSS, testul-Independent Samples Test, One-Way ANOVA.

Analiza și interpretarea rezultatelor

În figurile de mai jos, este prezentată situația absențelor pe clase, pe perioada unui an de zile. Liceul investigat are în structura sa clase gimnaziale și liceale.

⁵ Vrasmas E.A. (2002), *Consilierea și educația părinților*. București: Editura Aramis

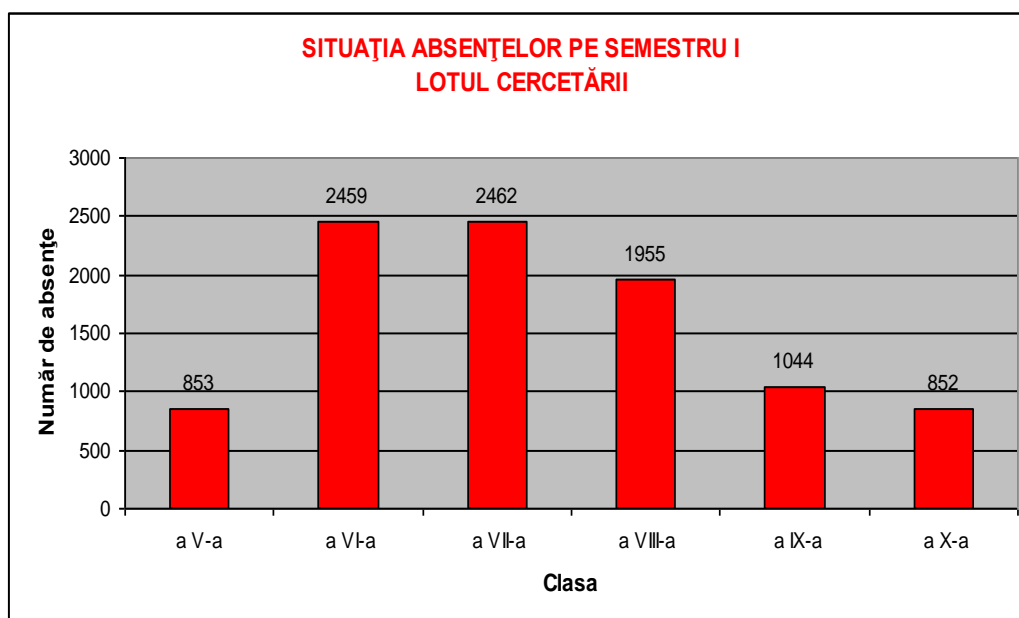

Figura 1. - Situația absențelor pe semestrul I – Lotul cercetării

Din figura alăturată (Figura 1), reiese situația absențelor pe semestrul I la lotul cercetării, din care reiese faptul că elevii din clasele a VI-a, a VII-a și clasa a VIII-a, sunt elevii cu cel mai mare număr de absențe.

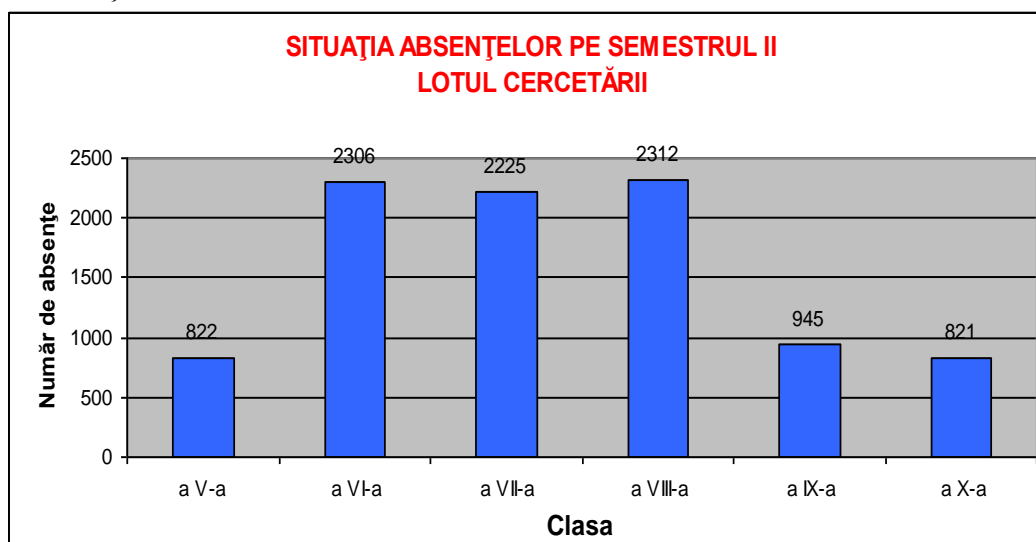

Figura 2. – Situația absențelor pe semestrul II – Lotul cercetării

Figura de mai sus (Figura 2) prezintă situația absențelor pe semestrul II la lotul cercetării, iar rezultatele sunt asemănătoare cu cele din semestrul I, cei mai dispuși spre abandonul școlar, cu cel mai mare număr de absențe sunt elevii clasei a VI-a, respectiv clasei a VII-a și clasa a VIII-a.

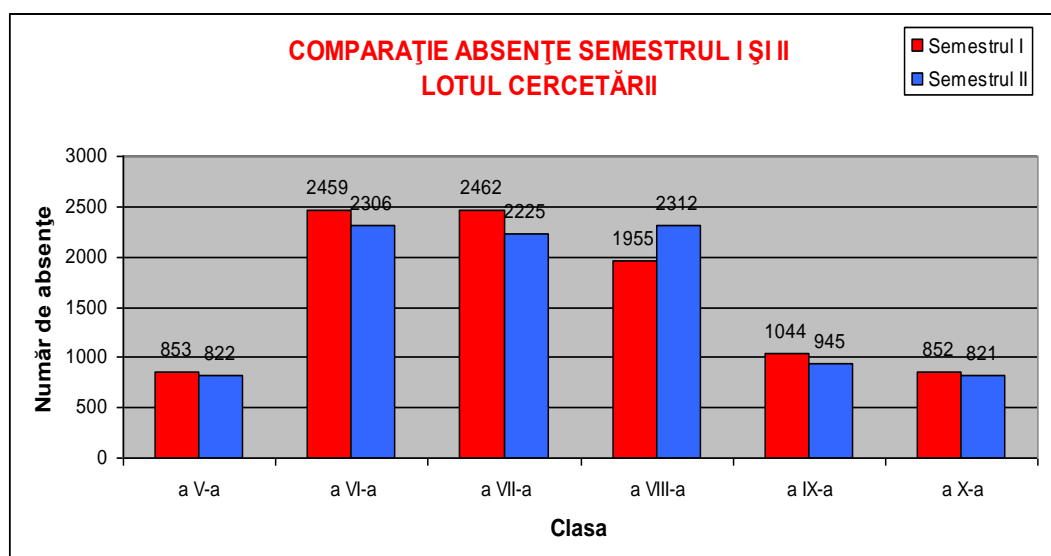

Figura 3– Comparație absențe semestrul I și II – Lotul cercetării

În figura alăturată (Figura 3), este prezentată o comparație între numărul de absențe între semestrul I și II, din care reiese faptul că pe ambele semestre elevii din clasele a VI-a, a VII-a și clasa a VIII-a, dețin cel mai mare număr de absențe, iar în funcție de gen, numărul cel mai mare de absențe este acumulat de persoanele de sex masculin (cu o diferență de 1331 de absențe).

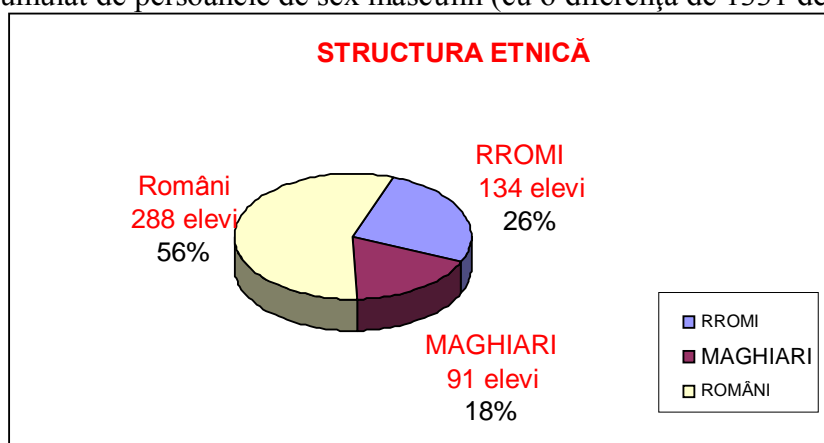

Figura 4. – Structura etnică - Liceul tehnologic

Structura etnică predominantă este etnia română, care reprezintă 56% din totalul populației școlii (513 elevi) și 73% din totalul de 97 subiecți ai lotului cercetării.

Mai jos sunt prezentate rezultatele obținute în urma prelucrării datelor pentru următoarele variabile: *media generală a elevilor*, *media la purtare*, *numărul de absențe*, *atitudinea elevilor față de școală* precum și *atitudinea părinților elevilor față de școală* și felul în care acestea influențează absenteismul școlar.

Tabel nr.1. Relația dintre media generală și celelalte variabile analizate

		media la purtare	număr absențe	atitudine elevi notă brută	atitudine părinți note brute
media generală	Corelația Pearson (r)	0,653	-0,591	0,670	0,522
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,000	0,000	0,000

unde Sig. (2-tailed) = Nivel de semnificație (p)

Se observă un coeficient de corelație $r=0,65$, corelație medie, la un prag de semnificație de $p<0,01$, între *media generală* și *media la purtare*. Putem spune următoarele: cu cât crește media generală cu atât va crește și media la purtare; există o relație de dependență între gradul de adaptare

școlară și rezultatele școlare ale elevilor. De asemenea, putem afirma că frecvența școlară este direct proporțională cu rezultatele școlare (medie la purtare și medie generală).

Există un coeficient de corelație $r=-0,59$, corelație medie la un prag de semnificație de $p<0,01$, între *media generală* și *numărul de absențe*. Deci, cu cât crește numărul de absențe cu atât media generală este în scădere. Nefrecventarea cursurilor duce la o slabă însușire a cunoștințelor, ceea ce se reflectă în note și mai apoi în mediile generale. Cu cât fenomenul absenteismului este mai intens cu atât mediile sunt mai mici.

Avem un coeficient de corelație este $r=0,67$, corelație mare la un prag de semnificație de $p<0,01$, între *media generală* și *atitudinea elevilor față de școală*. Aceasta înseamnă, pe de o parte că elevii cu atitudine pozitivă față de școală receptează mai bine cerințele școlare și prin urmare media generală corelează cu atitudinea față de școală, iar pe de altă parte cei care au o atitudine negativă față de școală sunt indiferenți în ceea ce privește educația și drept urmare media generală este mică, pe măsura implicării acestora în viața școlară.

Coeficientul de corelație este $r=0,52$, corelație medie la un prag de semnificație de $p<0,01$ între *media generală* și *atitudinea părinților față de școală*. Cu alte cuvinte, *atitudinea părinților* față de școală influențează media generală a copilului, cea pozitivă determină o creștere a mediei generale pe când o atitudine negativă, va determina medii generale scăzute. Nivelul de educație al părinților) face ca elevii din clasele primare să fie mai conștiințioși, mai dornici de cunoaștere dar pe măsură ce aceștia cresc interesul se pierde, prioritate având aportul lor la muncile gospodărești pentru a asigura nivelul de trai familiei.

Tabel nr.2. Corelația dintre *media la purtare* și *numărul de absențe*, *atitudinea elevilor față de note* și *atitudinea părinților față de rezultatele școlare*

		număr absențe	atitudine elevi - notă brută	atitudine părinți-note brute
media la purtare	Corelația Pearson (r)	-0,849	0,567	0,655
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,000	0,000

unde Sig. (2-tailed) = Nivel de semnificație (p)

Se observă o corelație negativă $r=-0,84$, la un prag de semnificație $p<0,01$ între *media la purtare* și *numărul de absențe*, ceea ce înseamnă că numărul de absențe influențează media la purtare. Cu cât numărul de absențe este mai mare, cu atât mai mult scade media la purtare și invers.

Putem observa ca între media la purtare și atitudinea față de note a elevilor, există o relație pozitivă, $r=0,56$ și un prag de semnificație $p<0,01$. Deci, cu cât atitudinea față de școală este mai bună, cu atât sunt mai mari notele la purtare.

La fel, cu cât atitudinea părinților față de rezultatele școlare al copiilor lor este una pozitivă, media la purtare este mai mare.

Tabel nr.3 Asocierea dintre *numărul de absențe* și *atitudinea elevilor/atitudinea părinților*

		atitudine elevi notă brută	atitudine părinți note brute
număr absențe	Corelația Pearson (r)	-0,618	-0,529
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,000

unde Sig. (2-tailed) = Nivel de semnificație (p)

Din tabelul de mai sus, putem observa o relație negativă între numărul de absențe și atitudinea elevilor față de școală ($r=0,61$, la un prag de semnificație $p<0,01$). Deci, cu cât numărul de absențe este mai mare, cu atât scade atitudinea elevilor față de note și interesul lor pentru școală.

Atitudinea pozitivă a părinților față de rezultatele școlare ale copiilor, duce la diminuarea numărului de absențe ($r=-0,52$, $p<0,01$).

Tabel nr.4. Asocierea dinre atitudinea elevilor si atitudinea părinților față de rezultatele școlare

		atitudine părinți note brute	
tailed) =	atitudine elevi notă	Corelația Pearson	0,365
		Sig. (2-tailed)	0,000

unde Sig. (2-Nivel de semnificație (p)

Din datele prezentate mai sus, observăm o asociere pozitivă ($p=0,36$) între atitudinea elevilor față de note și atitudinea părinților față de rezultatele copiilor lor, deci cele doua variabile sunt direct proporționale, cu cât este mai mare interesul părinților față de școală, au atât este mai mare și interesul copiilor față de învățare.

Nu există diferențe semnificative în ceea ce privește media generală, media la purtare, numărul de absențe, atitudinea elevi si părinți față de școală la băieți și fete.

Nu exista diferențe semnificative în ceea ce privește accesul la educație între fete și băieți.

Concluzii și recomandări

Așa cum am constatat, din totalul de elevi, 56% sunt de etnie română, 26% sunt de etnie rromă, iar 18% sunt maghiari.

Acești elevi provin, în marea lor majoritate din familii cu stare materială medie sau sub medie. Acest aspect este determinat de lipsa locurilor de muncă din zonă. În majoritatea familiilor, singurul venit este ajutorul social și/sau alocația copiilor. Trăind într-un astfel de mediu, cu lipsuri de toate tipurile, elevii, de cele mai multe ori pun pe ultimul loc frecventarea programului școlar.

Educația primită este deficitară atât datorită faptului că există probleme financiare dar și pentru că înșiși părinții nu au o educație corespunzătoare pentru a oferi un bun exemplu propriilor copii. Pentru persoanele adulte, numărul celor cu antecedente penale este foarte ridicat, prin urmare exemplele negative primite sunt indiscutabil mult mai frecvente decât cele pozitive.

În unele cazuri, atitudinea de indiferență a părinților față de educația copiilor este indusă de anumite „tradiții” („dacă eu nu am învățat, de ce să învețe ei”), alteori aceasta provine din resemnare, din conștientizarea faptului că precaritatea condițiilor materiale nu le va permite susținerea financiară a studiilor copiilor după absolvirea învățământului obligatoriu. Gimnaziul, întrucât nu oferă șansa profesionalizării, a ocupării unui loc de muncă, este considerat, în ultimă instanță, aproape inutil. O astfel de atitudine, chiar dacă nu este exprimată explicit, transpare totuși din unele intervenții ale părinților în cadrul interviurilor de grup organizate de școală.

Pe lângă pesimismul privind evoluția și devenirea copilului prin școală, generat de constrângerile de natură materială și financiară, intervențiile părinților evidențiază și obstacole de alt ordin, în cazul concret la care mă refer acestea vizând deficiențele rețelei școlare care blochează accesul populației școlare din zonele rurale, în special din cele mai izolate, la educația de nivel secundar.

Pentru a preveni absenteismul, este bine ca mediul școlar să devină sensibil la trebuințele educaționale, dar și la cele emoționale ale elevilor, școala să ofere tuturor elevilor, indiferent de etnie, sentimentul că sunt în siguranță, că sunt acceptați și valorizați.

Este necesară prezența unor consilieri în unitățile de învățământ care să asigure, prin programe bine definite, asistență atât copiilor cu comportament deviant, cât și să medieze comunicarea acestora cu familiile, de asemenea, existența unor programe de prevenire a absenteismului școlar care să se desfășoare la nivel de unitate școlară. De asemenea, desfășurarea unor programe de instruire a părinților, pentru o mai bună relaționare, comunicare cu copii care au tendințe de comportament deviant, asigurarea confidențialității în desfășurarea acestor programe, ar fi de bun augur.

Cea mai utilă metodă o reprezintă discuțiile cu părinții, prin invitarea lor la școală sau prin vizite la domiciliul acestora, dar această acțiune este numai o soluție preliminară: școala intră în

contact cu familia pentru a informa asupra situației copilului, pentru a motiva părinții să se informeze și să identifice cauzele care au condus la absentism, abandon și pentru a stimula interesul acestora pentru instruirea copiilor. Există însă o mare varietate de factori care pot să împiedice familia să sprijine demersul școlii, ceea ce înseamnă că dialogul nu este de cele mai multe ori suficient și nu poate, în sine, să conducă la rezolvarea problemei participării școlare, de aceea cred că anumite proiecte cu obiective bine definite ar avea un impact mult mai pozitiv.

Obiectivele unor proiecte viitoare ar putea fi :

- creerea unei școli cu o atmosferă primitivă și expresivă;
- organizarea de activități extrașcolare cu puternice valențe educative;
- dezvoltarea unei oferte educaționale pentru părinți
- proiectarea ofertei curriculare în vederea valorificării specificului cultural al etniei romă precum și dezvoltarea unor forme alternative de învățământ;
- adaptarea la nevoile educaționale ale copiilor (clase de recuperare, învățământ cu frecvență redusă).
- prevenirea problemelor de comportament și remedierea lor;
- protecția și apărarea socială a elevilor, grupurilor și școlii față de diferite acte deviante;
- restabilirea disciplinei școlare, perturbată prin conduite de devianță școlară;
- aplicarea de programe sociale, economice și culturale de sprijinire a elevilor defavorizați social sau care să diminueze, în limita posibilităților, diferențele de potențial în vederea unei bune adaptări școlare;

Ar fi necesar ca programele pentru prevenirea absentismului să devină mult mai intensive, să fie desfășurate cu o anumită constanță, exercitate de la nivelul mai multor identități specializate care să colaboreze între ele, nu să acționeze individual.

BIBLIOGRAPHY

Gal, *Denisia*, (2007), *Metode de grup în asistența socială*, (suport de curs), Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca.

Jigău, M. (1998), *Factorii reușitei școlare*. București: Editura Grafo Art.

Marian, Claudia, (2011), *Agsivtata în școală . Determinări, mecanisme și traiectorii*. Ed.Limes, Cluj Napoca

Nemțu, Cristina, (2003), *Devianta scolara. Ghid de interventie in cazul problemelor de comportament al elevilor*, Editura Polirom, Iasi, 2003

Răchișan, Delia-Anamaria, (2018), *Metode de Cercetare*, Ed.Argonaut&Ed.Mega, Cluj Napoca.

Stănciulescu, E., (1997), *Sociologia educatiei familiale*. vol. I, Iași: Editura Polirom

Vrasmas E.A., (2002), *Consilierea și educația părinților*. București: Editura Aramis

Wills, E. (1960), *Throw Away Thy Rod*, Victor Golancz, Londra, p.60-65.